

27 februari 2017

Utbildningsdepartementet

Yttrande över En gymnasieutbildning för alla –åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till Utbildningsdepartementet angående utredningen En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Utredningen omfattar ett stort antal förslag. Remissyttrandet har därför avgränsats till att kommentera de förslag som bedöms ha störst relevans för lärare, skolledare och elever.

Sammanfattning av Läraryrket's synpunkter

Läraryrket är positivt till merparten av utredningens förslag och har huvudsakligen invändningar mot enskildheter i förslagen. Nedan följer några välkomna förslag:

- Alla yrkesprogram ska ge högskolebehörighet i sitt grundupplägg.
- Yrkesprogrammen ska ge fler möjligheter. Eleverna ska ha rätt till utökad program för att läsa antingen kurser som leder till särskild behörighet eller yrkeskurser.
- Ett estetiskt ämne ska ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena i alla nationella program.
- Innehållet i utbildningen breddas för elever på språkintröduktion. Undervisningen på språkintröduktion får bedrivas i enbart svenska eller svenska som andraspråk i högst två månader om det inte finns synnerliga skäl.
- Det tydliggörs att arbetsplatsförlagt lärande (APL) får ingå på språkintröduktion. Förslaget tydliggör möjligheten att inrätta olika utbildningsspår inom språkintröduktion.
- Stöd ska planeras så att det kan ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet och inte enbart per kurs, för att vara ändamålsenligt och för att motverka fragmentisering i utbildningen.
- Målet för gymnasieskolan ska vara att alla ungdomar ska påbörja och nå målen för en gymnasieutbildning. Detta ska anges i skollagen.
- Samhällets åtagande vad gäller gymnasieskolan ska inte enbart vara att erbjuda ungdomar utbildning utan ska även omfatta en mer aktiv och pådrivande uppgift i syfte att få alla ungdomar att påbörja en gymnasieutbildning. Hemkommunen ges därför ett pådrivande ansvar vid övergången mellan grundskola och gymnasieskola.

Utredningen i korthet

Gymnasieutredningens uppdrag har varit att föreslå åtgärder som kan stödja regeringens målsättning att alla ungdomar ska påbörja och avsluta en gymnasieutbildning. Med utgångspunkt i detta uppdrag har utredningen gjort en gedigen genomlysning av gymnasieskolans struktur och regelverk och föreslagit ett stort antal ändringar,

27 februari 2017

förtydliganden och åtgärder. Utredningens samlade förslag innebär en ambitionshöjning i många olika delar, och för flera aktörer, av samhällets samlade strävan för att fler ungdomar ska påbörja och avsluta en gymnasieutbildning.

Läraryrketets synpunkter

25.1 En gymnasieskola för alla ungdomar

Utredningens förslag i denna del svarar mot direktiven att överväga om gymnasieskolan bör bli obligatorisk. Utredningen landar i att inte förorda ett obligatorium, utan föreslår istället en rad olika åtgärder som på andra sätt än obligatorium eller förlängd skolplikt ska tydliggöra samhällets målsättning att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning samt förstärka insatserna mot detta mål. Utredningen föreslår att ett övergripande mål förs in i skollagen om att målet för gymnasieskolan ska vara att alla ungdomar ska påbörja och nå målen för en gymnasieutbildning. Dessutom lägger utredningen förslag som inskräper ansvaret hos hemkommunen för att få alla ungdomar att påbörja en gymnasieutbildning, samt hos skolhuvudmannen för att förebygga och motverka studieavbrott. Bestämmelser om rektorns ansvar för att se till att man utreder upprepad eller längre frånvaro, och skolans ansvar för att aktivt förebygga och motverka studieavbrott ska förtydligas. Det kommunala aktivitetsansvaret ska förändras så att det i första hand strävar mot gymnasieskolan, inte arbetsmarknaden, och ska även omfatta nyanlända ungdomar i gymnasieåldern.

Läraryrketet tillstyrker dessa förslag, som ligger väl i linje med förbundet ställningstaganden. Gymnasieskolan ska inte vara obligatorisk, men samhället ska på alla vis markera vikten av att alla ungdomar når målen för en gymnasieutbildning. Utredningens förslag innebär en ambitionshöjning i många olika delar, och för flera aktörer. Läraryrketet anser att dessa förslag är bra, men betonar att gymnasieskolan måste ges tillräckliga resurser för att kunna realisera dessa ambitionshöjningar.

Vad gäller förslaget i 25.1.4 om att förtydliga rektorns ansvar för att utreda upprepad eller längre frånvaro, så är detta något som redan görs på de gymnasieskolor som har väl fungerande strukturer. På många skolor finns dock inte de organisatoriska resurser som krävs för att motverka frånvaro och uppfylla de behov som finns hos varje elev. Det är därför viktigt även i detta sammanhang att koppla de skärpta kraven till att resurser tillförs. Läraryrketet vill även betona att det inte får bli fokus på det juridiska i sådana utredningar av omfattande frånvaro hos elever. I utredningens förslag till formulering i skollagen finns det inte några krav på form för frånvaroutredningen. Läraryrketet stödjer denna princip att stadga att rektor ska se till att en utredning görs, men vill inte se några juridiska formkrav för utredningen eller möjlighet att överklaga. Syftet med denna bestämmelse är att eleven ska komma tillbaka till gymnasieskolan. Utredningen behöver därför ha ett pedagogiskt, inte juridiskt, fokus för att ge skolledaren möjlighet att utgå från sin profession och involvera lärare och elevhälsa i den mån det behövs.

25.2 Krav på vårdnadshavares medverkan och elevers engagemang och närvaro

Läraryrketet tillstyrker utredningens förslag i denna del. Utredningen föreslår att stadga i skollagen att vårdnadshavare för en ungdom som tillhör målgruppen för gymnasieskolan aktivt ska medverka till att ungdomen påbörjar och deltar i en gymnasieutbildning, samt att en elev i gymnasieskolan ska närvara och utifrån sina

27 februari 2017

förutsättningar delta aktivt i utbildningen. Förslaget om ett medverkansansvar för vårdnadshavare ska inte vara kopplat till några sanktioner, utan syftar till att förtydliga det ansvar som vårdnadshavare redan har enligt föräldrabalken, samt att betona vårdnadshavarens viktiga roll för att främja elevens deltagande i gymnasieutbildning och för att samverka med skolan. Läraryrket instämmer i att det kan ha en viktig signalverkan och stöder därför förslaget.

Förslaget om att skriva in i skollagen att en elev i gymnasieskolan ska *”närvara och utifrån sina förutsättningar aktivt delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.”* är en skärpning från dagens bestämmelse som endast anger att eleven ska delta. Läraryrket tillråder även detta förslag. Många lärare vittnar om att det ofta är elever som har dålig närvaro i gymnasieskolan som inte lyckas nå målen för utbildningen. Att förtydliga elevens ansvar att närvara och aktivt delta i skollagen innebär att sända ett budskap som Läraryrket därför stöder.

25.3 Tydligare möjligheter att gå längre i gymnasieskolan

Utredningen föreslår att förtydliga bestämmelser som redan idag finns, men som tolkas olika av olika huvudmän och därmed inte tillämpas rättssäkert. Det handlar om att elever ska ha rätt att gå om en kurs eller att göra om gymnasiearbetet, och därmed kan ha rätt till fortsatt utbildning, samt att tydliggöra att även elever på introduktionsprogram har rätt till utbildning i tre år, eller fyra år för elever som är under 20 år.

Läraryrket invänder inte mot förslaget att tydliggöra dessa bestämmelser, i syfte att de ska tillämpas lika av alla huvudmän. Det vilar ett tungt ansvar på gymnasieskolornas huvudmän att tillföra resurser och organisera arbetet på ett sådant sätt att elevers rätt att gå om en kurs inte skapar stress för de hårt arbetande gymnasielärarna.

Läraryrket stöder givetvis elevens rätt till utbildning, och ambitionen att ytterligare stärka möjligheterna för en elev som är nära att ta sin gymnasieexamen att få komma i mål. Detta måste dock organiseras på ett sådant sätt och ges tillräckliga resurser för att det inte ska ske på bekostnad av lärarnas arbetsmiljö. Läraryrket vill även här betona vikten av att lärarna har inflytande över resursfördelningen i undervisningen. I avsnitt 25.6 om stödåtgärder i gymnasieskolan föreslår utredningen att förtydliga i läroplanen att resursfördelningen ska anpassas efter lärarnas bedömning av elevernas utveckling och behov. Samma princip är viktig även vad gäller elever som ska gå om en kurs eller att göra om gymnasiearbetet. Avgörande i sammanhanget är att huvudmannen säkerställer att det finns resurser att fördela på den enskilda skolan.

Vidare, så vill Läraryrket framhålla vikten av stöd tidigt i utbildningen. Insatser som kommer redan i gymnasieskolans första årskurs har potential att ge mycket större utdelning än rättigheten att gå om en kurs efter att klasskamraterna har lämnat gymnasieskolan.

25.4 Planering av utbildning och undervisningstid

Läraryrket tillstyrker samtliga förslag som rör planering av utbildning och undervisningstid. Att utöka den garanterade undervisningstiden är välkommet, inte minst för att möta de behov som uppstår som en konsekvens av att man föreslår att ett estetiskt ämne ska ingå som obligatorisk kurs på samtliga gymnasieprogram samt att

27 februari 2017

gymnasiearbetet föreslås bli ”poänglöst”. Åtskilliga lärare upplever idag att kurserna man undervisar i inte omfattar en tillräcklig mängd undervisningstimmar. Att redovisa mängden undervisningstid är viktigt för att eleverna ska få den undervisning man behöver.

Förslaget om redovisning av undervisningstimmar får dock inte leda till en ökad dokumentationsbörda för lärare. Det är viktigt att huvudmannen har funktionella och transparenta system för redovisningen av undervisningstid. Vid ett eventuellt införande av en ämnesbaserad gymnasieskola finns det skäl att återkomma till frågan om hur många timmar ett ämne ska omfatta.

Läraryrket tillstyrker även förslaget om sammanhållna skoldagar och systematisk överlämning mellan grund- och gymnasieskola. Elever har idag stora med bekymmer med luckor i sina scheman, något som i sin tur försvårar lärarnas arbete genom lägre elevnärvaro exempelvis. Eleverna behöver sammanhållna skoldagar. Man bör dock vara medveten om utmaningen i att skapa sammanhållna skoldagar. Med fler ämnen i gymnasieskolan minskar utrymmet och schemalägningsarbetet försvåras. Läraryrket vill även påpeka att sammanhållna skoldagar i vissa fall riskerar att hamna i konflikt med kvalitet på undervisningen. När det av schemamässiga skäl inte finns legitimerade lärare att tillgå, är en mindre lucka i schemat att föredra framför att man låter anlita en lärare som saknar legitimation.

En systematisk överlämning är avgörande för att ge både elev och lärare rätt förutsättningar vid övergången till gymnasieskolan. Lärare behöver även ges rätt mängd tid för sådant arbete. Läraryrket vill betona att förslaget kan vara svårt att implementera i en tid då omfattande lärarbrist är en stor utmaning. Förslaget måste, precis som övriga förslag som kräver mer lärarresurser, kombineras med insatser som gör att antalet legitimerade skyndsamt blir fler.

25.5 Undervisningen och alla elevers utveckling mot målen

Läraryrket tillstyrker förslaget att elever ska ha rätt till en mentor. Utredningen föreslår att det i skollagen införs en bestämmelse om att alla elever i gymnasieskolan ska ha en mentor som samlat ska följa elevens utveckling och studiesituation. Mentorn ska uppmärksamma tecken på att eleven behöver stöd och informera berörd skolpersonal om stödbehov finns. Mentorns uppgift ska enligt utredningens förslag fungera som en samordnare så att insatser av andra kompetenser på skolan, t.ex. rektorn eller elevhälsan, snabbt ska kunna kopplas in när det behövs. Utredningen menar att det också framgent bör vara rektor som avgör hur arbetet med mentorer praktiskt ska organiseras. Utredningen skriver att exempel på utbildningsbakgrund för den som ska arbeta som mentor kan förutom lärarutbildning vara t.ex. beteendevetenskap eller socialt arbete.

Läraryrket välkomnar förslaget att alla elever ska ha rätt till en mentor som samordnar stödinsatser och har ett övergripande ansvar och perspektiv på elevens studiesituation. Den del av mentorsuppdraget som rör elevens kunskapsutveckling i mer snäv mening är legitimerade lärare bäst skickade att utföra. Denna kompetens kan ibland behöva kompletteras med kompetenser av annan karaktär. I slutändan är det alltid rektors ansvar att skapa en arbetsorganisation som överensstämmer med skolans och lärarnas behov.

27 februari 2017

Det är viktigt att man låter organisera arbetet så att man som mentor ges tillräcklig tid för uppdraget, för att kunna vara den samordnande funktion som är efterfrågad. Läraryrket vill även understryka betydelsen av att tillgången på alla de stödfunktioner så som elevhälsa, studie- och yrkesvägledning etc. måste vara god för att en mentor ska kunna sätta elevens behov i fokus.

De praktiska och administrativa uppgifter som tillfaller mentorer för närvarande är uppgifter som mycket väl kan utföras av personal som inte är legitimerade lärare. Läraresister är exempel på en personalkategori som skulle kunna utföra den typen av arbetsuppgifter och avlasta lärarna så att de kan fokusera på kärnuppdraget. Lärares kärnuppdrag måste prioriteras i alla sammanhang.

De två förslag som syftar till att underlätta förutsättningarna för mentorskapet är önskvärda och Läraryrket tillstyrker dem. Förslaget om att införa en bestämmelse om krav på strukturerad undervisning är således välkommet. Förslaget om en främjandeinsats för kompetenssamverkan mellan elevhälsa, studie- och yrkesvägledning tillstyrks också.

25.6 Stödåtgärder i gymnasieskolan

Läraryrket tillstyrker samtliga förslag. Vi framhåller särskilt betydelsen av att motverka fragmentisering i utbildningen. Att stöd nu föreslås kunna ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, och inte enbart per kurs, är viktigt för att sätta in rätt stödåtgärder. Elevens stödbehov är mer sällan avgränsade till en specifik kurs. Det är vidare även av central betydelse att eleven får en bredd och variation av stödinsatser. Det är också välkommet att man föreslår ett tydliggörande av läroplanens skrivning om resursfördelningen. Resursfördelningen bör precis som inom grundskolan i högre grad vara anpassad till lärarnas bedömningar av elevernas stödbehov.

Läraryrket vill i detta sammanhang dock påpeka den stora bristen på speciallärare och specialpedagoger, inte minst i gymnasieskolan. Om dessa bestämmelser ska kunna realiserats behövs även andra åtgärder. Dels krävs satsningar på goda villkor för lärare som vill vidareutbilda sig till speciallärare eller specialpedagog, och dels behöver elevers rätt till examinerade speciallärare/specialpedagoger stärkas i skollagen. Idag stadgas endast att det ska finnas "tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses" (Skollagen (2010:800) 2 kap 25 §). En tydligare reglering skulle skärpa ansvaret hos varje huvudman av att anställa utbildad personal för skolans arbete med stödåtgärder, och därmed höja kvaliteten i insatserna.

25.7 Enhetliga behörighetskrav till nationella program

Enligt dagens regler krävs godkända betyg i åtta ämnen från grundskolan (inklusive svenska, engelska, matematik) för behörighet till ett yrkesprogram. För behörighet till ett högskoleförberedande program krävs godkända betyg i tolv ämnen (inklusive svenska, engelska, matematik). Dessutom finns specifika behörighetskrav för olika högskoleförberedande program. Utredningen föreslår att harmonisera behörighetskraven till alla gymnasieskolans nationella program, så att godkända betyg i minst tolv ämnen ska krävas för både yrkesprogram och högskoleförberedande program. De specifika behörighetskrav som finns för vissa program ska kvarstå.

Läraryrket har alltid förordat att antagningskraven till yrkesprogram och högskoleförberedande program bör vara enhetliga, och välkomnar därför denna

27 februari 2017

förändring. De nuvarande lägre behörighetskraven till gymnasieskolans yrkesprogram kan ha en negativ signalverkan både genom att elever som planerar att gå ett yrkesprogram anstränger sig mindre i grundskolan, och genom att de lägre kraven sänker status och intresse för yrkesprogrammen. Dessutom krävs goda förkunskaper från grundskolan för att klara av ett yrkesprogram. Det syns i statistiken eftersom fler elever av dem som antagits med godkända betyg i alla eller flertalet grundskoleämnen klarar att ta sin gymnasieexamen än bland dem som saknade godkänt i vissa ämnen.

Det som är problematiskt med att höja behörighetskraven till yrkesprogram är att en större andel av eleverna från grundskolan kommer att vara obehöriga och istället hänvisas till introduktionsprogrammen. Utredningen har gjort beräkningar på detta som visar att skillnaden mellan de två kravnivåerna motsvarar 770 individer bland de elever som avslutade grundskolan 2015. Det är ett relativt litet antal elever inom en hel årskull. Dessa elever är dock inte nödvändigtvis jämnt fördelade över landet, så de högre kraven kan slå hårdare mot vissa områden. Därutöver så måste det uppmärksammas att utredningens beräkningar inte inkluderar den stora gruppen av nyanlända elever som kommer söka in till gymnasieskolan under de kommande åren. Många lärare i grundskolan menar att skillnaden mellan åtta och tolv godkända ämnen kan vara mycket stor för elever som har olika typer av utmaningar. Läraryrket menar sammanfattningsvis att enhetliga behörighetskrav till alla nationella program är rätt väg att gå, men att följderna av de skärpta kraven måste följas noga, samt att det är helt avgörande att grundskolan ges tillräckliga resurser för att hjälpa alla elever att nå gymnasiebehörighet.

25.8 Möjlighet till undantag från vissa behörighetskrav

Läraryrket tillstyrker utredningens förslag om att elever på introduktionsprogram som är nära att uppnå behörighet när åldersgränsen för att påbörja en utbildning på ett nationellt program infaller, ändå ska kunna antas om eleven bedöms ha förutsättningar att klara programmet. Förslaget är en pragmatisk lösning som gör det möjligt för en huvudman att vara flexibel i de fall där lärarna bedömer att en elev är mycket nära att bli behörig, och skulle klara ett nationellt program om hen antogs.

Läraryrket instämmer även i utredningens resonemang om att en generell höjning av åldersgränsen för att påbörja en gymnasieutbildning inte vore rätt väg att gå. Gymnasieskolan är en ungdomsskola som är anpassad för att vägleda ungdomar mot vuxenlivet. Vuxna studerande har andra behov vad gäller såväl undervisningens innehåll och metoder, som flexibilitet och möjlighet att kombinera arbete och studier. Det är mycket viktigt att unga vuxna som saknar en gymnasieutbildning får möjlighet och goda förutsättningar för att läsa en gymnasieutbildning, men då är vuxenutbildningen rätt arena, där det finns lång erfarenhet och kompetens om vuxenpedagogik. Läraryrket delar utredningens slutsats om att det bör ses över hur vuxenutbildningen kan utvecklas och organiseras för att erbjuda en mer sammanhållen studiemiljö i de fall då exempelvis nyanlända unga vuxna behöver läsa in en hel gymnasieutbildning.

25.9 Grundläggande och särskild behörighet på yrkesprogram

Utredningen föreslår att förändra strukturen i yrkesprogrammen så att de ska innehålla de kurser som ger grundläggande högskolebehörighet i sitt grundupplägg. Eleven ska dock ha möjlighet att välja bort kurserna genom aktiva val. Elever på yrkesprogram ska även ha rätt till utökad program för att läsa in kurser som ger särskild behörighet eller ytterligare yrkeskurser.

27 februari 2017

Läraryrket har längre drivit att alla nationella program ska ge grundläggande högskolebehörighet. Det är kunskaper som krävs för att ge alla elever fulla möjligheter efter gymnasieskolan. Att ha den grundläggande högskolebehörigheten är väsentligt för ett livslångt lärande för att studera vidare eller sadla om senare i livet. Men det är även nödvändigt för den elev som vill fortsätta inom sitt yrke, eftersom dagens arbetsliv kräver goda teoretiska kunskaper för att följa utvecklingen inom ett yrkesområde. Sist men inte minst så är dessa kunskaper även centrala för att bli en aktiv samhällsmedborgare. Läraryrket menar att alla ungdomar har rätt att få den bildning som möjliggör aktivt deltagande i samhällslivet, kritiskt tänkande och personlig utveckling.

Läraryrket är därför positivt till att högskolebehörigheten ska bli en del av grundupplägget i alla program, men är samtidigt kritiska till möjligheten att välja bort kurserna. Om eleven ska kunna välja bort dessa kurser så måste omständigheterna vara sådana att det inte sker lättvindigt. Eleven bör ha rätt till studie- och yrkesvägledning i samband med valet, speciellt om hen lutar åt att välja bort kurserna. För en elev som har valt bort den grundläggande högskolebehörigheten så bör möjligheten alltid kvarstå att välja tillbaka dessa kurser. Om det av administrativa skäl inte längre är möjligt inom ramen för ordinarie program så bör eleven ha rätt att läsa kurserna inom ramen för utökad program.

25.9.2 Rätt till utökad program för elever på yrkesprogram

Elever på yrkesprogram har idag rätt till utökad program med maximalt 300 poäng för att läsa in de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet. När dessa kurser nu kommer rymmas i programmets grundupplägg, så föreslår utredningen att rätten till utökad program med 300 poäng ska finnas kvar för elever på yrkesprogram, men att utökningen istället ska kunna fyllas med kurser som ger särskild behörighet och/eller yrkeskurser. Läraryrket ser positivt på detta förslag som ger ytterligare valfrihet för eleverna och möjlighet att specialisera sin gymnasieutbildning. Tillsammans med den återförda högskolebehörigheten, kan denna möjlighet förhoppningsvis bidra till att öka yrkesprogrammets attraktivitet.

25.12 Ett estetiskt ämne

Läraryrket välkomnar att estetiskt ämne återinförs på alla program och har länge drivit denna fråga. Alla elever ska ha rätt att utveckla sin kreativitet och skapande genom olika uttrycksätt. En följd av förslaget om att lägga till en kurs på 100 gymnasiepoäng i ett estetiskt ämne, är att alla kurser inte ryms inom 2500 poäng. Utredningens lösning är att föreslå att gymnasiearbetet inte längre ska vara poängsatt. Den minsta garanterade undervisningstiden utökas därför med 20 timmar för att möjliggöra viss lärarledd tid för gymnasiearbetet. Man kan befara att detta "poänglösa" gymnasiearbete kan göra att lärarnas arbete med gymnasiearbetet osynliggörs, vilket kan skapa ökad stress. Det är viktigt att lärarnas arbetsbelastning inte ökar som en konsekvens av att gymnasiearbetet blir osynligt poängmässigt. Förslaget om att redovisa undervisningstiden kan avhjälpa en del av den eventuella problematiken.

25.14 Tydligare förutsättningar för elever på introduktionsprogram

Läraryrket tillstyrker förslagen om att eleven ska ges bättre förutsättningar att nå målen. Att eleven får rätt till heltidsstudier om minst 23 timmar garanterad undervisningstid i veckan är särskilt välkommet. För närvarande saknar introduktionsprogrammen en reglering av antalet undervisningstimmar.

27 februari 2017

Undervisningstiden är en högst väsentlig faktor för att lärare ska kunna erbjuda en kvalitativ undervisning som möter elevens behov. Det är svårt att ha en uppfattning om hur mycket nya lärarresurser detta tar i anspråk, eftersom vi inte vet hur många undervisningstimmar som erbjuds för närvarande. Läraryrket gör emellertid antagandet att efterfrågan på lärare kommer att öka. Vid en implementering av förslaget bör lärarbrist beaktas även i detta sammanhang.

25.15 Ett mer varierat utbildningsinnehåll i introduktionsprogrammen

Läraryrket tillstyrker samtliga förslag och vill särskilt framhålla betydelsen av att språkinstruktionen ska innehålla mer än enbart svenska. Att språkundervisning ges särskild prioritet initialt i utbildningen är rimligt. Efter ett par månader ter det sig emellertid väsentligt att eleven introduceras till andra ämnen. I de statliga skolmyndigheternas utvärderingar av språkinstruktion framkommer elevernas behov och önskemål om att successivt närma sig ämnena för på ett effektivt sätt förbereda sig för ett nationellt program, men också för att motivera och stimulera elevens språkinläring.

25.16 Tydligare struktur och bättre dokumentation för elever på introduktionsprogram

Läraryrket tillstyrker samtliga förslag som syftar till att tydliggöra och strukturera undervisningen på introduktionsprogrammen. Skolinspektionens utvärderingar vittnar om brister i de individuella studieplanerna. Eleven och läraren behöver tydliga mål och strukturer för att undervisningen ska vara meningsfull. Att i skollagen precisera vad utbildningsplanen ska innehålla bedöms vara fullt förenligt med kraven på att introduktionsprogrammen ska vara flexibla. Uppgifter om utbildningens syfte, innehåll och längd är sådant som lägger grunden för ett system som ger likvärdiga förutsättningar för undervisningen. Otydlighet riskerar att bidra till oklarheter i både elevens och lärares villkor och förutsättningar. Utbildningsplanen lägger i sin tur grunden för den individuella studieplanen.

25.17 Bättre stöd för bedömning, arbetslivsanknytning och koppling till aktuell forskning

Läraryrket tillstyrker samtliga förslag. Huvudmannen ska ha ett obligatoriskt uppdrag att kartlägga den nyanlända elevens kunskaper. Vi vill betona vikten av att Skolverket tillsammans med Universitets- och högskolerådet tar fram ett stödmaterial för att man ska kunna genomföra adekvata bedömningar av utländska utbildningar. Detta måste ses som en nödvändig förutsättning för att möjliggöra den kartläggning av elevernas kunskaper som föreslås.

Läraryrket tillstyrker förslagen om att införa ett nationellt utvecklingsråd samt att införa nationella introduktionsprogramsutvecklare (IM-utvecklare). Programmen behöver kontinuerligt ses över för att anpassas till elevernas behov. Det råd som föreslås ska bestå av forskare och andra sakkunniga som bistår Skolverket med relevanta kunskaper och perspektiv på exempelvis de nyanländas lärande. Läraryrket vill påpeka att lärarprofessionens närvaro i dessa sammanhang är helt avgörande för att rätt utvecklingsinsatser ska komma på plats. Lärare och skolledare kan bidra med väsentliga perspektiv och sakkunskap i rådets arbete. Professionens närvaro är nödvändig för att skapa den skola Läraryrket eftersträvar som bl.a. vilar på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund.

27 februari 2017

Läraryrket vill särskilt lyfta fram behovet av att språkinstruktionen utvecklar tydligare konturer och ”spår”. Utredningen nämner så kallade ”yrkesspår” som en utvecklingsmöjlighet som syftar till att förbereda och introducera nyanlända till yrkeslivet och till yrkesprogram. Vi vill även se tydligare spår som syftar till att förbereda eleverna till olika högskoleförberedande program.

25.19 Ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola kan stärka elevers utveckling och underlätta lärares arbete och bör därför beredas vidare

Utredningen förordar att ett arbete bör inledas i syfte att införa ämnesbetyg i gymnasieskolan. Förslagen i utredningen innebär att en ny utredning bör tillsättas som ska ta fram skarpa förslag för hur ämnesbetyg kan införas, att Skolverket bör få ett uppdrag att se över hur ämnens kursindelning kan anpassas för att passa med ämnesbetyg samt föreslå ändringar i programstrukturer. Utredningen bedömer att långsiktighet är avgörande i detta arbete och att utredning, beredning och implementering behöver ges minst tre år.

Läraryrket är försiktigt positiv till förslagen och tillstyrker att frågan om ämnesbetyg utreds vidare. Förbundet vill dock framföra tydligt att ämnesbetyg inte är en snabb lösning på de problem som finns i gymnasieskolan med måluppfyllelse och stress hos elever och lärare. Några av de fördelar med ämnesbetyg som ofta framhålls är att de ska sätta fokus på långsiktig kunskapsutveckling samt mildra stress genom att det dröjer längre tid innan betyg sätts och blir färre betyg totalt under gymnasietiden.

Det finns dock även fördelar med det nuvarande systemet, såsom att kursbetyg möjliggör mer flexibla studievägar och ger elever snabbare återkoppling på deras kunskapsutveckling, samt nackdelar med ämnesbetyg såsom att det kommer leda till olika betygssystem och strukturer för gymnasieskolan och vuxenutbildningen och att sen betygssättning kan förstärka ett uppskjutarbete hos elever och därigenom skapa stress.

I vissa ämnen kommer det i praktiken inte bli någon skillnad i många fall, om eleven endast läser en kurs i ämnet. För den betygssättande läraren kan det bli en viss lättnad att sätta färre betyg, vilket är positivt för att minska lärarens arbetsbörda. Samtidigt skulle ett system med ämnesbetyg sannolikt medföra terminsbetyg, samt ökad kontinuerlig dokumentation för att kunna hantera möjliga byten av lärare under elevens gymnasietid.

Utredningen skisserar två alternativa modeller för hur ämnesbetyg skulle kunna införas, helt eller delvis. Alternativ 1 är att ämnesbetyg införs i de gymnasiegemensamma ämnen där eleven läser flera kurser, och som har en tydlig progression, samtidigt som kursbetyg fortsatt ges i övriga kurser. Alternativ 2 är att ämnesbetyg införs i alla ämnen, i en ämnesutformad gymnasieskola. Läraryrket instämmer med utredningens slutsats att alternativ 2 av dessa är att föredra, då det skulle ge ett mer enhetligt arbetssätt och liknande förutsättningar för högskoleförberedande program och yrkesprogram.

Det är dock viktigt att framföra att en sådan förändring skulle innebära en ny, stor gymnasiereform. Frågan om ämnesbetyg landar därför i att inte endast vara en fråga om betyg, utan en fråga om gymnasieskolans hela struktur. Den centrala frågan är därför om de avsedda fördelarna med ämnesbetyg för elevernas långsiktiga lärande samt lärares arbetsbelastning, är tillräckligt stora för att det ska vara värt det stora omställningsarbete som krävs. Läraryrket är försiktigt positiv till att ett sådant utvecklingsarbete inleds, under förutsättning att landets lärare kan vara säkra på att den nya strukturen för

27 februari 2017

gymnasieskolan ska vara långsiktig, samt att tillräcklig tid ges för implementering av det nya systemet.

Den senaste gymnasiereformen som skapade en ny struktur för program, ämnen och kurser, kom 2011. Frågan om gymnasieskolans struktur som ämnesbaserad eller kursbaserad är ett viktigt vägval som behöver avgöras med långsiktighet av en bred parlamentarisk majoritet. För Läraryrket är det därför avgörande för att vi ska kunna stödja en sådan förändring att vi vet att det finns en blocköverskridande överenskommelse bakom.

Vad gäller tidsplanen för genomförande av utredningens förslag vill Läraryrket särskilt framhålla att ett utvecklingsarbete mot en ämnesutformad gymnasieskola och ämnesbetyg måste vara långsiktigt, och få tillräcklig tid för utredning och implementering i skolorna.

Avslutande kommentar

Läraryrket välkomnar de flesta förslagen i utredningen. En förutsättning för att de ska vara möjliga att implementera är att det finns legitimerade lärare att tillgå. Legitimerade lärare är det enskilt viktigaste för att främja elevernas kunskapsutveckling. Nämnade lärare behöver ges rätt förutsättningar, ofta i termer av tid för planering, uppföljning och utveckling, tid för samverkan, kompetensutveckling och minskad arbetsbelastning. Lärares kärnuppdrag ska prioriteras i alla sammanhang så att de har förutsättningar att göra ett gott lärararbete. En viktig framgångsfaktor för elevers lärande är lärares kollegiala samarbete och lärande. Därför ska det kollegiala lärandet ges utrymme som en naturlig del av lärarnas uppdrag. Skolledare behöver ha rätt organisatoriska förutsättningar för att leda det pedagogiska arbetet effektivt.

Ett antal mer övergripande frågeställningar utblir i utredningen, som en konsekvens av hur regeringen valt att formulera och avgränsa uppdragsdirektiven. Svensk gymnasieskola präglas av en växande likvärdighetsproblematik som är svår att stävja utan reformer som rör resursfördelningen. Skillnaderna mellan gymnasieskolor med elever med goda meritvärden och förkunskaper från grundskolan och gymnasieskolor med många elever med mindre goda sådana har ökat. Gymnasielärare som arbetar på samma program, men på olika skolor får därigenom vitt skilda förutsättningar att göra sitt arbete. Skillnader i förutsättningarna för undervisningen riskerar att bidra till väsentliga kvalitetsskillnader mellan gymnasieskolor.

Hur skolan finansieras avgör inte hur likvärdig den är, men en väl utformad finansieringsmodell stärker likvärdigheten. En sämre utformad modell försvagar den. De behov som elever har på olika skolor ska tillgodoses och resurserna måste därför i stor utsträckning fördelas utifrån elevbehoven. För gymnasieskolan behövs det därför en finansiering som i högre grad tar utgångspunkt i socioekonomi och förkunskaper både mellan program och mellan skolor med samma program. Dessutom anser Läraryrket att elevpengssystemet inte ska vara strikt per capita-baserat, utan andra aspekter behöver också vägas in. Sådana är till exempel särskilda behov, lärartäthet, i vilken form undervisningen bedrivs och klasstorlek. Utredningen innehåller många goda förslag, men förslagen behöver kompletteras med en förändrad finansieringsmodell som bidrar till likvärdighet.

27 februari 2017

Det är värt att poängtera att gymnasieskolan behöver arbetsro, efter en lång period av genomgripande reformer. Förslaget i utredningen som i praktiken innebär en ämnesbaserad gymnasieskola måste således utredas ordentligt och därefter implementeras på längre sikt. Avgörande i sammanhanget är att lärare ges rätt förutsättningar i termer av både tid och kompetensutvecklande insatser.

Avslutningsvis kan Läraryrket inte nog understryka betydelsen av blocköverskridande överenskommelser, så att skolreformer får ligga fast. Lärare, skollära och elever behöver en gymnasieskola som är stabil över tid, inte en gymnasieskola som omvandlas vart fjärde eller vart åttonde år i takt med att mandatperioderna avlöser varandra. Endast med utgångspunkt i en bred och välunderbyggd politisk samsyn har vi möjlighet att förverkliga visionen om en gymnasieskola för alla.

Läraryrket

Johanna Jaara Åstrand
Ordförande

Eva Köhler
Utredare

Patrik Ribe
Utredare